

Berg och ljus= Konst

Det är bara en 7-8 km kvar till stan och här någonstans, strax efter dalgången borde kommungränsen gå mellan Timrå och Sundsvall. Just här, efter den nyklassiska kyrkan och dess originella tornrotunda ser jag upp mot den gigantiska Östrandsfabriken och dess ljusmassor som pumpas ut över omgivningen. Det är faktiskt en ljusshow och dessutom med riktigt fylliga rökutsläpp som skulle kunna vara värdigt vilket megarockband som helst. Rolling Stones skulle kunna stå däruppe och mangla ut "Sympathie for the devil" medan folkmassorna dansar nedanför. Småler för mig själv samtidigt som bilen i hög fart närmare sig något, längre fram.

Genom mörkret med ständiga ljusavbrott från mötande strålkastare fixerar jag en plats på höger sida av vägen. Mot en oklar silhuett av granskog, mörk, blygrå himmel och snöfläckiga klippor syns starka färger som påminner om avklippta spårlyjus. Det strålar ut från bergväggen i klara färger: rött, blått och gult. När bilen passerar märks att det kommer från långa neonstavar som sitter fast i bergets taggiga och svarta fasad. Diagonala linjer, krökta vertikaler. Allt går fort över och strax sluter sig mörkret igen. Strålkastare igen.

Bilen drar sig uppför den långa backen. Vad var det för något jag såg egentligen undrar jag när plötsligt en ny ljusbild dyker upp av nästan samma slag. Men nu är den på krönet av backen och på andra sidan. Ljuset är inte lika vittgående men framträder ändå på ett liknande, kraftfullt, och framförallt oväntat vis. På nytt möter jag bilar på långa trader och mörkret omsluter igen. Efteråt konstaterar jag att det jag sett var av högsta visuella kvalitet. Så omedelbart och så oväntat. Nästan mystiskt. Ingen förklaring, ingen analys behövdes. Bilden bara levde och verkade. En sublim och unik upplevelse av högsta estetiska rang skulle förmodligen Immanuel Kant uttryckt det som. Kanske en idealistisk och romantisk inställning tänker jag men frågan är om inte ett konstverk måste ha betydande visuella kvalitéer för att vara konst. Sedan spelar det ingen roll om att det verkar utanför traditionen och konstvärldens institutioner, inte heller om det kommit ur en etablerad konstnärs hand eller inte, visuella kvalitéer måste finnas.

Om bestämningen av ett konstverk innebär att det måste vara utfört av en konstnär och dessutom i avsikt att vara konst samtidigt som det uppfattas som konst så är åtminstone den sista definitionen klar: "Skönviksljuset" upplevs som konst. På de övriga frågorna blir svaren komplexa och samtidigt mer intressanta då det efter lite efterforskning visar sig att Skönviksljuset utgått från ett arbete mellan tre olika deltagare.

En av de tre deltagarna var Vägverket som ville ha ett "miljöljus" vilket skulle ge optisk ledning för bilisterna. Istället för att se upp mot den starkt belysta slalombacken som ligger ovanför, och kanske bli bländade av det starka ljuset ska blicken söka sig till vägbanan. Samma tanke finns även uppe på backkrönet där bergsljuset ska parera skenet från Östrandsfabriken. Projektet är av försöksverksamhet och är tillsammans med Vägverkets bergs och brobelysning uttryck för en miljöbelysning som i funktion ska ersätta traditionell stolpbelysning. Ledbelysning placerade mellan vägbanor i form av blå lampor är också en form av samma idé.

När Vägverkets tankar om ljus skulle förverkligas kom Lars Bylund och hans ljuskonsultfirma Pelk in i bilden. Förutom de funktionella egenskaperna med ljuset ville Bylund betona ett estetiskt förhållningssätt som mycket viktigt vid framtagningen. Bergets utseende inbjöd till att lägga släpljus på för att framhäva formen och samtidigt glänta lite på det "trollska" som kan anas därinne i berget. I sammanhanget kan nämnas att Skönviksbackens ljus är en mindre parallell till det ljus han gjorde till operan i Oslo där konceptet byggde på fjorden, berget och bergakungens sal. Lars Bylund som arbetar på en internationell bas har också gjort en fascinerande ljusballong (30x10x8,5 m) i Wien 1995 tillsammans med konstnären Monica Gora. Med henne har han samarbetat flera gånger i Sundsvall, bl.a. ett par rondeller och en skulpturgrupp vid Södermalms skola.

Ljuskonstverket vid Skönviksbacken är ett belägg på att samarbete mellan avancerad ljus teknik, konstnärligt synsätt och framsynta uppdragsgivare ger både funktionella egenskaper, hög konstnärlig kvalitet och samtidigt stora utvecklingsmöjligheter. Det är också ett slående exempel på att konst inte enbart återfinns på konstinstitutioner och gallerier utan även på platser där man minst av allt väntar sig det.